

DECA ŽRTVE MASOVNIH UBISTAVA

Prof. dr Zorica Mršević
Fakultet za evropske pravno političke studije, Novi Sad¹⁹⁴

Apstrakt. U ovom radu biće zastupan pristup paralelne analize dve osnovne kategorije dece kao žrtava masovnih ubica. Prvi i najbrojniji tip dece žrtava su školskog uzrasta, nesrodnih sa ubicom, koja stradaju u oružanim/bombaškim napadima na škole. Dešavaju se najčešće u Americi, sporadično i u Evropi, a od zemalja trećeg sveta, najviše u Nigeriji. U Srbiji deca stradaju u masovnim ubistvima članova porodice, uglavnom primarno motivisana femicidom. U većini slučajeva su u srodstvu sa ubicom i/ili ubijenom a stradaju najviše zato što su se našla na mestu masakra. Inovativnost našeg pristupa se sastoji u činjenici da se ove dve kategorije dece žrtava masovnih ubistva retko ili gotovo nigde ne stavljaju u istu komparativnu ravan, jer se smatraju dijametralno različitim. Upravo to je cilj ovog rada, da polazeći od razlika, prilikom analiziranja domaćih i inostranih slučajeva masovnih ubistava dece, ukaže i na postojanje sličnosti ova dva tipa, koja može da se vidi u hegemonističkom tipu maskuliniteta kao karakternom profilu masovnog ubice oba tipa. U zaključku se navode reakcije na slučajeve masovnih ubistava dece, a u cilju doprinosa promišljanju mogućih strategija predviđanja i odbrane. Ta borba je svuda trajna i zahteva realizam i postojanost, odlučnost i meru.

Ključne reči: masakri dece, školska masovna ubistva, porodična masovna ubistva, iznenadnost i kratkotrajnost ubistava, hegemonistički maskulinitet ubice, adekvatne mere

UVOD

Masovna ubistva su ubistva tri i više osoba na istom mestu, bez pauza, tj. perioda „hladenja“ između pojedinačnih ubistava. Masovna ubistva dece dešavaju se u američkim školama, evropskim znatno ređe (navode se u tekstu primeri iz Finske, Nemačke, Rusije). U poslednje vreme masovnošću dečjih žrtava ističu se masovna ubistva povezana sa otmicama školske dece u Nigeriji (vrlo slično u Avganistanu). Iako masovna ubistva ni dece, ni odraslih, nisu ni česta, a ni tipična pojava za Srbiju i okolne zemlje regiona, dovoljno se frekventno dešavaju i dovoljno su zastrašujuća po posledicama i brutalnoj rešenosti ubica da ostvare planirano, da bi bila zanemarena. Deca žrtve masovnih ubica stradaju u Srbiji u tzv. porodičnim ubistvima, primarno femicidno motivisanim i izvršenim. Osnovnu podudarnost sa školskim masovnim ubistvima, čini karakterna pripadnost masovnog ubice koji je hegemonistički tip muškaraca (Mršević, 2013, str. 29-39), koji se ponaša kao gospodar života i smrti svih u okolini, u uverenju da ima „legitimno“ pravo na kažnjavanje i egzekuciju „krivaca“. Ubistvima prethode konfliktna situacije, koje ubice nisu u stanju da racionalizuju i reše na nenasilan način. Masovne ubice obe kategorije dece ubijaju odjednom, nasilno ispoljavajući svoj ubilački bes u, za žrtve, neočekivanim momentima. Usled iznenadnosti i kratkotrajnosti izvršenja, žrtve nemaju mnogo (ili uopšte) mogućnosti ni vremena da se spasu, pobegnu, odbrane, sakriju. I jednom i drugom tipu masovnih ubistava dece pogoduje društveni kontekst u kome postoji visoko tolerisan nasilnički model rešavanja konflikata uopšte. (Mršević, 2014a, str. 20) I porodične kao i školske ubice najčešće i sami

¹⁹⁴ zorica.mrsevic@gmail.com

gube život posle izvršenog masakra, obično tako što izvrše samoubistvo nakon izvršenih ubistava ili gube život u sukobu sa snagama reda.

DECA ŽRTVE ŠKOLSKIH MASOVNIH UBICA

Masovna ubistva u školskim ustanovama po svojoj klasifikacionoj pripadnosti pripadaju u više kategorija. Pre svega, masovna ubistva čine posebnu kategoriju ubistava, po Mendorfovoj klasifikaciji (Konstantinović-Vilić, Nikolić-Ristanović, Kostić, 2012, str. 111), sa čime se u potpunosti slažemo, jer su specifična po više kriterijuma i osnova, što ih izdvaja iz drugih vrsta ubistava. Po kriterijumu podele žrtava (prema Mendelsonu) masovna ubistva se svrstavaju u kategoriju sa potpuno nedužnim žrtvama. Sve masovne ubice, pa i oni koji ubijaju u školskim institucijama, ubijaju u stanju specifičnog očajanja, ispoljavajući svoj bes i dugotrajno skupljen osećaj nemoći. Uglavnom ne poznaju svoje žrtve lično, ubijaju nasumično svakog ko im se našao u vidokrugu grupe odabrane za ubijanje, uz prisustvo visokog nivoa hostiliteta prema školskom ambijentu i svim osobama koji se u njemu kreću, nastojeći da ubiju što veći broj osoba. Na osnovu toga, uočavaju se sličnosti, zajednički elementi sa nekim drugim kategorijama ubistava. Pre svega, oni spadaju u ubistva na podmukao način, jer ubice delaju sa zlom namerom, prikriveno i lukavo u pripremnom periodu i ubijaju u momentu i na mestu kada žrtve to ne očekuju, postajući lake mete u situaciji sopstvene bespomoćnosti. Takođe, masovna ubistva u školskim institucijama spadaju u kategoriju ubistva iz bezobzime osвете ili drugih niskih pobuda (Konstantinović-Vilić, Nikolić-Ristanović, Kostić, 2012, str. 110) imajući u vidu najčešće prisutnu osvetoljubivost zbog školskih neuspeha ili drugih nekadašnjih komunikacionih problema u školskom ambijentu.

Najčešće je prisutna iracionalna osveta kao snažan motivator masovnih ubica. Egzekucija je najčešći vid izvršenja masovnog ubistva, kao vrsta kažnjavanja ljudi koje ubica smatra krivim, iako paradoksalno, po pravilu ih lično ne poznaje. U svojim ubilačkim pohodima uglavnom im je cilj konkretna grupa ljudi za koje misle da su razlog njihove isključenosti/napuštenosti. Za svoje neuspehe krive druge, osećaju se isključeno iz grupe kojoj žele da pripadaju i zbog toga razvijaju iracionalnu mržnju prema ljudima koji toj grupi pripadaju. Masovni ubica ubija kako bi se osvetio nekom za doživljeno poniženje za koje smatra da je zaslužna osoba koju ubija. On odbacuje svaku ličnu odgovornost i svu krivicu svaljuje na žrtve, institucije, školski sistem. Motiv masovnog ubice je gotovo uvek snažna mržnja, iracionalna osveta, izvršenje „pravde“, opomena „krivcima“, „kazna“ pojedincima. (Mršević, 2014b, str. 146).

Masovne ubice u školskim ustanovama su isključivo muškarci koji najčešće ubijaju iz vatrenog oružja u nastojanju da ubiju što više osoba. Nije poznato da ovaj tip masovnog ubistva vrše osobe ženskog pola ma kog uzrasta, ma gde u svetu. Ubice su mladi, ne retko i sami još tinejdžeri, ili u ranim dvadesetim godina, ređe stariji. Adolescenti kao masovne ubice često imaju dugotrajne pripreme za zločin, a takođe često najavljuju akciju, mnogo pre nego što će napasti. Masovno ubijanje traje relativno kratko, do par sati. Završava se najčešće gubitkom života masovnog ubice, bilo da izvrši samoubistvo, bilo da strada u okršaju sa policijom.

Iako medijski izveštaji obično navode da se radi o nejasnim motivima, ovde se ni u kom slučaju ne radi o kategoriji tzv. ubistava bez motiva. Motivi naravno, redovno postoje i vrlo su tipični, a nejasnost se navodi najčešće zato što naše uobičajeno poimanje racionalne motivacije teško prihvata kao motive ono što je zaista motivisalo mlade masovne ubice. Teško je naime, racionalno objasniti razloge koji navode mlade ljude da “odjednom počnu da pucaju na druge”. To može biti bes i osećaj bespomoćnosti zbog toga što su i sami žrtve fizičkog i verbalnog nasilja od strane svojih vršnjaka, emocionalne i druge traume koje su doživeli u porodici ili društvu, kao i duševna bolest. Međutim, nijedan od navedenih razloga nikada nije jedini koji dovodi do tragedije (Milević, 2007). Opis jednog masovnog ubice može da se uzme kao ilustrativna paradigma: „...bio teško frustriran i sin jedinac, koji nije položio maturu, iz dobro stojeće porodice, mladić vičan rukovanju oružjem, pošto je njegov otac legalno posedovao 16 komada vatrenog oružja. Mladić nikada ni u jednoj formi nije upadao u oči, očito, imao dupli identitet“. Neki od njih su ispoljavali nestrpljivost, razdražljivost, tipične školske frustracije su za neke neodoljiv poziv za vršenje zločina, nasilja. Ne retko su osobe kojima nedostaje samokontrola i istrajnost, imaju nestabilne sve životne situacije, porodične odnose, prijateljstva i poslovne perspektive, usled čega se kao reakcija javlja identifikacija sa zločincem, koncept o sebi kao kriminalcu.

Najčešće su u pitanju školske frustracije, onim što su mlade masovne ubice doživeli kao teške školske nepravde tokom nastavnih ili vannastavnih aktivnosti od strane profesora, školskih uprava ili

školskog osoblja, kao i neprihvatanje, potcenjivanje, pa i vršnjačko nasilje od strane učeničke sredine. A ne retko se javljaju u kombinaciji oba izvora frustracija. Sve to ih navodi na zaključak da će se slično samo ponavljati u njihovom daljnjem životu u kome oni jednostavno neće imati šanse na normalno profesionalno i privatno funkcionisanje i prihvaćenost. Neshvatanje tih motiva od strane javnog mnjenja je bazirano na jednostavnoj činjenici da su mnogi u obrazovnim institucijama doživeli slične situacije kao redovni deo odrastanja i školovanja, od manjih i većih nepravdi do nasilja različitih razmera, pa ipak nisu postali nasilnici ni u najmanjoj meri, još manje kriminalci, a svakako ne masovne ubice.

DECA ŽRTVE MASOVNIH UBICA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

„Najteže je razumeti zašto deca ubijaju decu.“ (M.B., 2016)¹⁹⁵

Nigde na svetu nema tako mnogo masakara u školama kao u Sjedinjenim Američkim Državama. Masakr u školi Kolumbajn je simbol tog besmislenog ubijanja (El, 2019). U srednjoj školi Kolumbajn u mestu Litton u Koloradu, dva učenika, Erik Haris (18) i Dilan Klibold (17), su 20. aprila 1999. napali učenike i osoblje, ubivši 12 učenika i jednog nastavnika i ranivši 21 učenika uz još troje koji su povređeni prilikom pokušaja bega iz škole. Napadači su nakon toga izvršili samoubistvo. Njihov složeni i planirani napad je pre otvaranja vatre na žrtve, uključivao postavljanje bombe da se odvuče pažnja vatrogascima i školskom obezbeđenju, boce sa propanom pretvorene u bombu smeštenu u školskoj menzi, 99 eksplozivnih naprava i podmetanje bombi u automobile. To je bio najsmrtonosniji napad ikada izvršen u američkoj srednjoj školi sve do masakra u Stounmen Daglas srednjoj školi 14. februara 2018. On još uvek važi kao drugi najveći napad u istoriji američkih srednjih škola. Zločin je inspirisao brojna umetničkih dela, dokumentarni film “Kuglanje za Kolumbajn” Majkla Mura koji je nagrađen Oskarom, a termin ”Kolumbajn“ je postao sleng za školske masakre. Za ubice se pretpostavlja da su izvršili ovu radnju zbog zlostavljanja u školi. Erik je imao problema sa depresijom i samopovređivanjem, i često je pisao u dnevnik kako se oseća. Bio je dosta stidljiv i povučen. U Kolumbajnu su ga zlostavljali. Dilan je imao problema sa besom, išao je kod psihologa i uzimao je lekove, bio je zlostavljan od strane učenika. Na sajtovima su otvoreno zagovarali o mržnji prema ljudima iz njihovog susedstva i sveta u celini.

Čarls Roberts (32) upada u školu u jednoj od zajednica hrišćana Amiša, u selu Peredajs u Pensilvaniji, 2. oktobra 2007, ubija četiri devojčice i pomoćnicu učiteljice i teško ranjava šest učenica (Milević, 2007).

U osnovnoj školi u mestu Sendi Huk kod Njutauna, 15. decembra 2012, dvadesetogodišnji Adam Lanca je ubio 26 osoba (među njima i svoju majku, nastavnicu u toj školi), od toga dvadesetoro dece starosti od šest i sedam godina, posle čega je izvršio samoubistvo (Planeta, 2012). Škola je imala obezbeđenje, ali je Lanca obučen u vojničku uniformu sa zaštitnim prslukom i maskom, noseći pušku i dva pištolja probio put do prizemlja škole. Adam je bio usamljenik, patio je od autizma, odnosno od Aspegerovog sindroma i imao je problema u socijalnoj interakciji (r.s.v., 2012). Bio je osobenjak, anksiozan, nije mogao da spava, bio je uznemiren, nesposoban da se koncentriše, da uči, čudno je hodao, izbegavao je kontakt očima (Njujorker/M.A., 2014).

Napadač Kristofer Harper-Merser (26) koji je u martu 2015. ubio devet ljudi u koledžu Ampkua u gradu Rozeburg u Oregonu, izvršio je samoubistvo nakon obračuna sa policijom. Kod sebe je imao legalno kupljeno oružje, šest pištolja, pancir i pet okvira s mecima. Jednostavno je ušetao u svoju bivšu učionicu, ubio profesora pucnjem u glavu, a zatim naredio učenicima da ustanu i kažu da li su hrišćani, a potom pucao u njih. Ostalo je zabeleženo da je pre masakra pokušao da se upiše na privatnu akademiju za obuku vatrenim oružjem, ali je odbijen. U američku vojsku prijavio se 2008, ali je otpušten posle mesec dana. Sebe je identifikovao kao osobu mešane rase, ali je ostavljao poruke mržnje i netrpeljivosti prema Afroamerikancima (Tanjug, 2015).

¹⁹⁵ Ta rečenica se nalazi uklesana na spomeniku koji je podignut nakon jedne od najvećih školskih masakara koji se desio u američkoj srednjoj školi Kolumbajn.

Dvadesetogodišnji Nikolas Kruz je u februaru 2017. ušao u srednju školu „Mardžori Stounmen Daglas“ u Parklendu na Floridi i automatskom puškom ubio 17 učenika i nastavnika.

U napadu na srednju školu u Santa Feu u Teksasu, u maju 2018, najmanje osam učenika je ubijeno, povređeno je njih 10, a napadač Dimitrios Pagurtis (17) je uhapšen. Među stradalima su i učenici i zaposleni. Policija je na nekoliko mesta u i oko škole pronašla eksploziv (BBC, 2018).

DECA ŽRTVE MASOVNIH UBICA U EVROPSKIM ŠKOLAMA

Finska

Škole u finskim mestima Jokela i Kauhajoki primeri su ubijanja dece od strane mladih masovnih ubica. Finska je, inače među zemljama sa najviše izdatih dozvola za posedovanje oružja, tako da je prema studiji Ženevskog instituta za međunarodne studije treća na svetu, posle SAD i Jemena.

Jokela. Pet dečaka, dve devojčice i direktorka škole su ubijeni, 7. novembra 2007. u srednjoj školi „Jokela“ u mestu Tusula, 50 kilometara udaljeno severno od Helsinkija. Napadač je bio naoružani 18-godišnjak, učenik te škole, koji se po izvršenom masakru ubio. Pucnjava se dogodila nakon što je na internet-sajtu „JuTjub“ postavljen video-snimak na kojem je najavljen masakr, pod nazivom „Masakr u srednjoj školi 'Jokela' - 7. novembra 2007.“, a postavio ga je korisnik koji se predstavio kao Šturmgajst89 - na nemačkom olujni duh (Tanjug, 2007).

Kauhajoki. Jedanaest učenika je ubijeno, a na desetine ranjeno 27. septembra 2008, u pucnjavi u srednjoj trgovačkoj školi u mestu Kauhajoki na zapadu Finske. Napadač Mati Juhani Sari, inače učenik druge godine kulinarstva u ovoj stručnoj školi, izvršio je samoubistvo. Pretragom sajta „JuTjub“ pronađena su četiri video-snimka na kojima „gospodin Sari“, kako sebe naziva, izjavljuje da ima 22 godine i da živi u Kauhajokiju. Na snimcima od 20 do 32 sekunde vidi se muškarac obučen u crno kako puca iz pištolja, uz tekst: „I iznenada bi rat i majke vrištaše. Za osvetu i odmazdu, za još jedan rat.“ (N.R., 2008).

Rusija

U osnovnoj školi u Kazanju, glavnom gradu ruske republike Tatarstan, stradalo je u maju 2020. sedmoro učenika osmog razreda, četiri dečaka i tri devojčice, i takođe dvoje nastavnika, žena i muškarac, dok je oko 20 ranjeno. Napadač je identifikovan kao 19-ogodišnji bivši učenik škole koji je zadržan u pritvoru (Kručinin, 2021).

Škotska

Damblejn. 13. mart 1996. - Bivši vlasnik lokalne radnje i vođa izviđača Tomas Hamilton (43) seče telefonske žice i upada u salu za fizičko osnovne škole u škotskom mestu Danblejn i počinje da puca na decu. Pre nego što je presudio sebi, Hamilton je ubio šesnaestoro dece i njihovu učiteljicu. Ovaj masakr skrenuo je pažnju na preživele¹⁹⁶ jer neki ne uspevaju da prevaziđu traumu, dok retki, poput Endija Mareja, u potpunosti u tome uspeju. On je sa osam godina preživeo masakr u ovoj osnovnoj školi, da bi već sa 17 godina osvojio US open u juniorskoj konkurenciji, dostižući kasnije i sam teniski svetski vrh.

Nemačka

Erfurt. Broj i identitet žrtava izaziva šok: u napadu u jednoj srednjoj školi u Erfurtu, u aprilu 2002 godine, poginulo je 18 osoba, nastavnika i učenika oba pola. Napadač 19-godišnji bivši učenik Robert Štajnhofzer (19) koji je nedavno izbačen iz te srednje škole, izvršio je samoubistvo posle masakra (Braude, 2002).

¹⁹⁶ Retko ko se zapita šta se dogodilo sa preživelima, da li su u stanju da nastave koliko-toliko normalan život? Mnogima su bile potrebne godine da makar privremeno i delimično potisnu sećanja; neki nisu uspeali da se izbore sa preživljenim – odali su se piću, drogama ili su čak podigli ruku na sebe. Većina ipak uspeva da pronađe svoj put u životu, poput tenisera Endija Mareja.

Vinenden. Broj žrtava pucnjave 11. marta 2009, u srednjoj školi u nemačkom gradu Vinenden dostigao je 16 (RTS, 2009). Živote su izgubili učenici, profesori, slučajni prolaznici, i na kraju, napadač. Ubica identifikovan kao sedamnaestogodišnji Tim Krečmer je pod punom borbenom opremom, upao u srednju školu "Albertvil" u Vinendenu pucajući na svakoga ko mu se našao na putu u školi pri čemu je odmah usmrtio deset učenika i tri nastavnika, kao i jednu osobu u susjednoj klinici. Veći broj ljudi je, takođe, ranjen, među kojima su i dva teško povredena policajca.

DECA ŽRTVE MASOVNIH UBICA U ŠKOLAMA TREĆEG SVETA

Nigerija

Počelo je s otmicom u ubijanjem učenica. Oko 100 od ukupno 270 učenica kojih je Boko Haram oteo 2014. u gradu Chiboku i dalje su u zatočeništvu. I to i sva kasnija ubistva školske dece, motivisana su finansijskim momentom, omogućena situacijom političke nestabilnosti i dezorganizovanosti, dodatno podstaknuta religijskim fanatizmom.

Uzimanje dece taoca sve je rasprostranjeniji "posao" u toj zemlji. Između 2011. i 2020. Nigerijci platili najmanje 18 miliona dolara za oslobađanje otetih građana. Šezdeset posto tog iznosa potrošeno je u drugoj polovini tog razdoblja, što znači da se problem intenzivira. Masovna ubistva, seksualno nasilje i masovne otmice učenika radi otkupnine naglo su porasli, na šta ukazuje i hronologija učestalosti nedavnih akcija:

- 1. maja 2020, spasavanje 317 učenica otetih iz internata u severozapadnoj državi Zamfara.
- Decembra 2020, napad na školu u severozapadnoj saveznoj državi Katsini i otmica 350 dečaka, kasnije oslobođenih.
- 11. decembra 2020, porodicama su se vratila 344 dečaka oteta na severoistoku Nigerije.
- 20. decembra 2020, naoružani napadači oteli su u Dandumeu više od 80 učenika islamske škole u severozapadnoj državi Kacina dva dana nakon što je pušteno na slobodu 344 učenika, koji su kidnapovani u istoj oblasti 11. decembra.
- 17. februara 2021, naoružani napadači oteli srednjoškolce u okrugu Kagara.
- 30. maja 2021, desio se najgori incident ove godine, u vladinoj srednjoj školi Džangebe za devojke u februaru, je oteto i kasnije pušteno 279 devojčica.
- 31. maja 2021, kidnapovano više od 200 učenika: ima i poginulih. Veliki broj učenika je otet u islamskoj školi Salihu Tanko u Rafi, u severnoj centralnoj državi Niger.
- 17. juna 2021, naoružani muškarci ubili su čuvara škole i oteli učenike u nigerijskoj državi Kebi. Broj otetih nije poznat. Napad se dogodio na Federalnom vladinom koledžu u Birnin Jauri.

Mnoge škole su prisiljene na zatvaranje zbog čestih incidenata. Do masovnih ubistava učenika oba pola u nigerijskim školama dolazi zajedno sa njihovim otmicama. Otmice se dešavaju uglavnom radi otkupnine, i one su primarni motiv tih akcija. Ubistva dece se dešavaju u toku bezobzirnog izvođenja akcija otmica, napuštanje lica mesta sa otehim učenicima, skrivanja, sprečavanja bekstva otete dece, srečavanja njihovog oslobađanja, kao i sukoba sa snagama bezbednosti i drugim naoružanim formacijama koji pokušavaju da oslobode otetu decu.

Na severu Nigerije je aktivna naoružana skupina Boko Haram, ali otmice sprovode i druge naoružane skupine, većinom radi otkupnine. Izvršioци su muškarci, pripadnici različitih naoružanih bandi, "razbojници" kako ih najčešće nazivaju nigerijski i svetski mediji. Nije poznato da su sa njima ikada učestvovalе i žene, kao saizvršiteljke u otmicama, ubistvima otete dece i kasnijim sukobima sa vlastima. Pretpostavlja se da one mogu da se jave eventualno u ulogama jatakovanja i logističkog održavanja logora u kojima borave otmičari i oteta deca.

Oteta i ubijena deca mogu da budu oba pola, i ženskog i muškog, jer se otmice i napadi dešavaju na srednjoškolske ustanove za učenike oba pola. U svakom slučaju radi se o stotinama otetih učenika, desetinama njih koji su u tim akcijama izgubili živote, i takođe desetinama onih kojima se zauvek gubi svaki trag.

Otmice učenika u Nigeriji prvi put su izvele džihadističke grupe Boko Haram i takozvana Islamska država iz provincije zapadne Afrike, ali taktiku su sada usvojili i drugi militanti što je postalo politički problem za građane. Mnogi od napadača su etnički Fulanci, koji su počeli da se organizuju zbog kopnenog sukoba između stočara Fulanija i poljoprivrednika različitih etničkih grupa širom

Nigerije. Predsednik Buhari se zbog povećanog nasilja nad školskom decom suočava sa sve više kritika. On je, sa svoje strane prebacio odgovornost na lokalne vlasti, pozivajući vlade nigerijskih država da „preispitaju svoju politiku nagrađivanja razbojnika novcem i vozilima“, upozoravajući ih da bi se ta politika mogla katastrofalno vratiti poput „bumeranga“ (Radio Slobodna Evropa, 2021). Ministar odbrane Nigerije nedavno uputio poruku zajednicama koje su pretrpele napade naoružanih razbojnika rekavši im da treba da se sami brane, a ne da čekaju da budu pogubljeni „kao pilići“.¹⁹⁷

Lokalni mediji ponekad izveštavaju o naporima civilnih grupa da zaštite svoja naselja, naoružani uglavnom mačetama i palicama. Ali, ovo oružje nije adekvatno za vatrenu moć napadača, koji bez obzira na zakonske zabrane, uspevaju da se ilegalno naoružaju. Predsednik Buhari pre dve godine je u potpunosti zabranio izdavanje oružanih dozvola. Taj potez je prema mnogima, bio odgovor na rastuću nesigurnost u zemlji i strahove od nekontrolisanog krvoprolića. Osim otmica političara, privrednika i učenika na severu Nigerije, koji obično budu pušteni posle plaćanja otkupnine, ostale nigerijske regije suočavaju se s mnoštvom sigurnosnih problema poput napada militantnog Boko Harama, sukoba poljoprivrednika i stočara, otmica, piratstva i oružanih pljački. Razbojnici su shvatili da vlasti ne mogu zaštititi narod, rekao je Isa Sanusi, predstavnik organizacije Amnesty internešenl (*Amnesty International*) u glavnom gradu Nigerije Abudži. Dodaje kako su škole češće mete, jer su obično slabije zaštićene, otmicom dece se dobija svetski publicitet, a vlade uvek traže brz način da ih spasu, obično otkupninom.

Karakteristike nigerijskih masovnih ubistava dece školskog uzrasta, po kojima se razlikuju od svih drugih sličnih pojava u svetu, je znatna brojnost žrtava koja prelazi trocifrene iznose, brutalnost otmičara i ubica i njihova spremnost da ostave ogroman broj žrtava prilikom realizacije otmica, nemoć regularnih organa vlasti da spreče otmice i ubistva dece i zaštite školske objekte od napada, prisustvo seksualnog nasilja, prisustvo religijskog motivacionog momenta ekstremno islamističkog tipa pored preovlađujućeg materijalnog interesa da se otmicama dece iznudi otkupnina, tj. ostvari znatna nezakonita imovinskoppravna korist.

Avganistan

Dok su pregovori, započeli u septembru 2020. u Kataru između avganistanskih vlasti i talibana u zastoju, napadi na civile su nastavljani. U maju 2021. izvršen je bombaški napad na školu za devojčice Sajed al-Šuhada u većinski šiitskom kvartu Kabula, automobilom koji je eksplodirao ispred škole dok su još dve bombe eksplodirale kada su uspaničeni đaci izleteli napollje. Stradalo je najmanje 58 osoba, gde su svi, osim njih sedam ili osam, bili učenice koje su se kući vraćale nakon završetka škole. Napad se desio u kvartu Dašt-e-Barši, nastanjenom šiitima koji su često meta napada islamističkih sunitiskih grupa (Beta/AFP, Hina/Reuters, 2021).

DECA ŽRTVE MASOVNIH PORODIČNIH UBICA U SRBIJI

Masovna ubistava u Srbiji su porodična masovna ubistva, koja se dešavaju jednom u dve do tri godine i najčešće sadrže elemente porodičnog femicida. Iako nemaju decu za prioritetni cilj, deca takođe gube život od strane masovnih ubica koji primarno ubijaju svoje partnerke/supruge kao i druge članove porodice, da bi zaslepljeni ubilačkim besom, nastavili sa ubijanjem i dece i drugih osoba koje su se našle u blizini. Dominantna karakterna osobina ovih masovnih ubica je hegemonistički maskulinitet (Mršević, 2019, str. 144 -150).

* *Leskovac* - Dragan Čedić iz Leskovca je 27. jula 2002, iz automatske puške, zbog „neraščišćenih bračnih odnosa i ljubomore“, ubio sedmoro ljudi, a teško ranio četvoro. Telo Dragana Čedića, policija je pronašla mesec dana posle masakra, u obližnjoj šumi. Obdukcijom je utvrđeno da je reč o samoubistvu (E.V.N., 2013).

* *Horgoš* - Krajem januara 2005, dogodilo se ubistvo šestočlane porodice Salma u Horgošu. Trgovac Nandor Salma, njegovi otac Janoš i majka Jolika, supruga Neli i dvoje maloletne dece nađeni su mrtvi u porodičnoj kući, dok su u susednoj, pronađena beživotna tela njegovih roditelja, koji su živeli u

¹⁹⁷ Mnogi Nigerijci proizvode vlastitu električnu energiju, pumpaju vlastitu vodu, organizuju privatne škole za svoju decu i slično. Mnogi bi se takođe rado branili od naoružanih napadača, ali prema sadašnjim nigerijskim zakonima, kupovina oružja nije dozvoljena.

odvojenom domaćinstvu. Ubica ili ubice nisu do danas pronađene, tako da se ne zna da li se radilo o masovnom ubistvu ubice, iz ili izvan porodice (E.V.N., 2013).

* *Jabukovac* (Beta, 2009) - Nikola Radosavljević (38), iz sela Jabukovac kod Negotina, svojevremeno je „bio na ratištu“ i imao „manjih psihičkih problema“ (bolovao od akutne paranoidne psihoze), kako su ga opisivale komšije, 27. jula 2007. „iz čista mira“, iz lovačke puške, ubio je devet ljudi i teško ranio dve osobe. Radosavljević je oko 17 časova pretukao svoju suprugu, a zatim je skočio u bunar s namerom da izvrši samoubistvo. Međutim, njegov komšija ga je izvukao iz bunara i pružio mu pomoć. Posle nekoliko minuta, Radosavljević je otišao do svoje kuće i uzeo pušku. Uputio se prema selu i ubio četiri žene (starosti od 37 do 75), četiri muškarca (22 do 57) i jedno dete, Srdana Bađikića (15). Ovaj masovni ubica, na glavnom pretresu u Okružnom sudu u Negotinu oslobođen je krivice, jer je tim veštaka neuropsihijataru KPZ Beograd utvrdio da je on u momentu izvršenja dela bio neuračunljiv.

* *Masakr Velika Ivanča kod Mladenovca* - Ljubiša Bogdanović u aprilu 2013, ubio 13 osoba, što je jedno je od najvećih masovnih ubistava ne samo u Srbiji već i u svetu u poslednjih 15 godina (Karović, 2013). Ljubiša B. (60) ubio je šest muškaraca, šest žena i jedno dvogodišnje dete, a masakr je započeo ubistvom svoga sina.

* *Mol*, opština Ada (Novosti, 2016) - Bane Jovanović je ubio nevenčanu suprugu koja ga je napustila i koja je bila njegova prva meta, ispalio je u nedelju u Molu hitac u usta, a zatim je ubio još dvoje i ranio još tri osobe, među kojima i jedanaestogodišnjeg Petra sina jednog od ubijenih.

* *Barič* (Blic, 2017), penzioner ubio sina, suprugu i šuraka, ranio snaju, pa izvršio samoubistvo u crkvi. Rešenost da ubije suprugu jasno ukazuje da se radi o primarno partnerskom femicidu, preraslom u masovno ubistvo. „Utrčao je u sobu tražeći suprugu, ”Rada mi treba“, a njoj je povikao: „Ubio sam ti sina i brata, sve si ti kriva!“ Prislonio joj je pištolj na uvo i opalio. Nakon što je ubio suprugu Radu (76), Dačić je rekao: „Ostvario sam svoj plan, a ostalo mi je metaka i za mene.“ Iako prijava nasilja u konkretnom slučaju u Bariču nije bilo, meštani su ispričali da je bilo sukoba i da je poslednje dve godine trajala svađa između oca sa jedne, i sina i majke sa druge strane, i to oko imovine. Dačić je porodici stalno pretio oružjem, a na pitanje zašto to nije prijavljeno, odgovor je bio, baš zbog tog oružja (Adžić, 2017).

* *Lučani*, (Pešić, 2017). Goran Petrović (24) ubio je svoju nevenčanu suprugu Jovanu Ivanović (21) i njenu majku Dušicu Ivanović (42), dok je njihova maloletna ćerkica (2) ranjena i prevezena u Niš. Pored dve ubijene osobe, ubica je izvršio i treće ubistvo u pokušaju (ćerku) što i ovaj slučaj svrstava u kategoriju (pokušanog) masovnog ubistva.

* *Leskovac*, Miloš I. (22) ubio je celu porodicu, oca Predraga I. (45), sestru Anu I. (19), maćehu Danijelu R. (43) i polusestru S.R. (12), 10. maja 2020, a zločin je izvršen sekirom (Ivanović, Aleksić, 2020). Porodica bila veoma siromašna, primala socijalnu pomoć. Ubijena sestra je bila trudna. Ubijeni otac je radio kao obezbeđenje na gradilištu hotela ”Beograd“ u centru Leskovca, ali to nije dovoljno za život petočlane porodice.

ZAKLJUČAK

„Ubica se ne rađa, ubica se postaje.”
Florijan Beson

Masovna ubistva školske dece u Nigeriji i Avganistanu posledica su nesređenosti unutrašnjih prilika, dezorganizovanosti javne vlasti i prisustva niza političkih uzročnika nebezbednosti, od međunarodnih do unutrašnjih. Mnogo manje je prisutna neka specifična sociopsihološka tipologija ubica koji su se našli u tim smutnim vremenima bezvlašća, regrutovani u paramilitarne, terorističke grupe. Stabilizovanje centralne vlasti i reorganizovanje efikasnih unutrašnjih organa reda je preduslov prevencije i masovnih otmica i ubistava školske dece, kao i drugih oblika nasilnog kriminaliteta u tim zemljama.

U pogledu porodičnog masovnog ubistva, važe preventivne mere kreirane za slučajeve ekstenzivnog porodičnog nasilja, posebno u slučajevima koji su u Srbiji prevalentni, kada je primarno ubistvo femicid, dok deca stradaju kolateralno. I kod porodičnih, kao i kod školskih masovnih ubistava dece, ne postoji tipično dete žrtva. Deca bilo kog uzrasta, rase, religije, pola ili socio ekonomskog

statusa, mogu postati žrtve kako kriminaliteta (Kostić, 1995, str. 133) tako i masovnih ubica oba tipa, i porodičnog i školskog, tako da njihova eventualna identifikacija i klasifikacija u cilju prevencije, ne bi mogla da u tom pravcu da željene rezultate.

Nasuprot dece žrtava masovnih ubistava, njihove ubice pokazuju dosta sličnosti. Kao prvo, vršenje masovnih ubistava ma kog tipa, kao savremeni fenomeni okrutnosti, predstavlja jedan od vidova ostvarivanja specifičnog vida muškosti, takozvane hegemonističke muškosti¹⁹⁸. Termin "hegemonističko" se odnosi na muški stav da im okolina „duguje“ uvažavanje njihovog dominantnog položaja, i da im je okolina „prirodno“ potčinjena. Zajedničko im je da su rasli neometani u razvijanju svoje nasilničke prirode i da žive u uverenju da im je sve dozvoljeno, da su gospodari života i smrti. Društveni okvir kontekstualno takođe sadrži tradicionalno uvažavanje hegemonističkog maskuliniteta, kao i tolerisanje načina na koji muškarci praktikuju muškost i održavaju sopstvenu hegemoniju, a koje uključuje i nasilje radi potčinjavanja drugih (Mršević, 2014c, str. 31-32). Da se radi o hegemonističkom maskulinitetu upućuju elementi svih slučajeva masovnih ubistava dece, bezobzirna rešenost da se planirano delo izvrši, bespoštedna, nemilosrdna "potrošnja" ljudskih života, spremnost da se sopstvenim životom potvrdi "ispravnost svojih stavova" i svojih dela.

Ali iako postoje sličnosti koje se ogledaju u hegemonističkom karakteru masovnih ubica, ipak iz studije svih slučajeva, jasno je da ne postoji neki, poseban, specifičan tip napadača. U većini slučajeva, oni su bili obični učenici, poneki dobri, poneki, vrlo dobri ili slabi. Dolaze iz različitih porodica. Neki su veoma popularni, neki su potpuno usamljeni. Ne može se utvrditi jedan profil potencijalnog ubice, neko u koga ćete moći da uprete prstom i kažete da će možda da počne da ubija, smatra Lina Alatari iz Nacionalnog centra za procenu pretnji Tajne službe (Mekouar, 2019) jer se u svakom pojedinačnom slučaju radi o zbiru slučajnosti u ličnom i sociološkom smislu koji će se možda u nekom momentu aktivirati (Kostić, 1995, str. 133), a možda nikada, zapravo u većini slučajeva, neće. Zbog toga, ni identifikacija tipičnog ili tipičnih masovnih ubica dece, ne može da se upotrebi u smislu prevencije školskih masakara dece (Mekouar, 2019). Tome nimalo ne pomaže ni domaće tradicionalno kriminološko razmatranja dece ubica (što masovne ubice dece često i jesu ili su tek ušli u punoletstvo) u analize maloletničkog kriminaliteta, uz iznošenje osuda „nezahvalne omladine“ (Kostić, 2001, str. 236-237), jer masovne ubice dece najčešće i nemaju dosije prethodnog kriminalnog ponašanja.

Na delu treba da bude ono što teoretičar nasilja Etjen Balibar definiše kao preobrazivost nasilja u političke institucije (Balibar, 2012, str. 10). Jer ono što zaista može da, ako ne u potpunosti spreči masovna ubistva školske dece, ono bar smanji posledice, je podizanje fizičke bezbednosti školskih objekata uz primenu različitih edukacija radi usvajanja tehnika neposrednog reagovanja na napad. Na to ukazuju različite reakcije do kojih je došlo posle napada na škole.

Posle masakra u Kolumbijanu protokol u školama se promenio, policajci odmah idu na napadača da urade sve što mogu da identifikuju i neutrališu pretnju i da spasu što više života. Osim bržeg odgovora policije, promenila su se i neka pravila u školama. Recimo, ranije su posetoci mogli slobodno da uđu u bilo koju školu u Americi. Danas su vrata zaključana, a mnoge škole imaju i interfon. Vrata u učionicama se zaključavaju iznutra, a na prozore se stavljaju slojevi otporni na metke. Danas i 90 procenata škola u Americi ima plan šta da radi u slučaju da se pojavi masovni ubica, i učenici se obučavaju kako da se ponašaju i sačuvaju život u takvim situacijama. Preporučeno je i da škole same naprave tim za procenu pretnji sastavljen od nastavnika, savetnika, koji bi trebalo da detektuju učenike koji su pod stresom ili se čudno ponašaju (Mekouar, 2019).

Iako javne politike nikada ne mogu potpuno ukinuti nasilje (Balibar, 2012, str. 11) već eventualno umanjiti posledice, važne su i inicijative na makro društvenom planu za takvim promenama koje na duge staze menjaju kontekst lake izvodljivosti masovnih ubistava školske dece. Na primer, posle pucnjave u finskoj školi u novembru 2007. u mestu Jokela, finska vlada je obećala da će podići donju granicu starosti za potencijalne kupce oružja. Tragedija u Osnovnoj školi „Sendi Huk“ u Njutaunu u Konektikatu pokrenula je novu raspravu o nasilju u Americi. Balibar takve aktivnosti naziva strategijama civilnosti, npr. debatuje se o „kulturi oružja“ u SAD, nasilju u medijima, psihijatrijskom lečenju, ratovima, religiji i politici (Blic, 2012). Pitanje bezbednosti oružja je pokrenulo mnoge milenijalce (ovaj termin obuhvata ljude rođene u novom milenijumu), tradicionalno

¹⁹⁸ Hegemonistički maskulinitet je model praktikovanja muške dominacije nad svojom okolinom, ženama, decom, drugim članovima porodice, drugim muškarcima, mladim, starijim, slabijim.

nezainteresovane za izbore, da izadu na glasanje. Drugi amandman kojim se dozvoljava posjedovanje oružja, bio je među top temama koje su motivisale birače da izadu na izbore, a od kraja 2017. i u prvoj polovini 2018. pitanje oružja popelo se na lestvici najvažnijih pitanja za Amerikance.

Učenici koji su preživeli masakr u srednjoj školi „Mardžori Stounmen Daglas“ u Parklendu na Floridi, tragediju su pretvorili u aktivizam: širom zemlje održavani su protesti, koji su kulminirali „Maršem za naše živote“ u Vašingtonu. Izlaznost mladih glasača na kongresnim izborima 2018. bila je veća nego ikad - glasalo je 31 odsto birača od 18 do 29 godina. Po anketi univerziteta Kvinipijak, 97 odsto Amerikanaca podržava univerzalne bezbednosne provjere kupaca oružja - najviše u proteklih 5 godina.

Iako su promjenjeni zakoni o bezbednosti oružja u nekim državama, na američkom federalnom nivou nije donet zakon o bezbednosti u školama. Ni na Floridi se nije došlo do jedinstvenog rešenja kako škole učiniti bezbednijim. Komisija za javnu bezbednost škole „Mardžori Stounmen Daglas“ objavila je izveštaj od 400 strana o pucnjavi koja se desila 14. februara 2018. U izveštaju se protivno očekivanjima javnosti da se predlože mere smanjenja oružja, preporučuje da nastavnici i školsko osoblje nose oružje kako bi odbranili učenike od masovnog ubice. Te preporuke, međutim, nisu prihvatili roditelji dece koja su stradala, kao ni nastavnici u školi, tako da sistemsko rešenje opet nije doneto (Glas Amerike, 2019).

Komentari medijskih izveštaja o masovnim ubistvima dece često sadrže konstatacije uznemirene javnosti sa kojima se u načelu slažemo: „Poremećenih i zlih ima po celoj zemaljskoj kugli. Nema zajednice gde se ovakva mizerna dela ne mogu desiti. Više se ne može ni naslutiti gde se sve može pojaviti neki oremećeni um i počiniti zločine. Stručnjaci postavljaju pitanje kada će, a ne da li će neko ponovo izazvati krvoproliće u nekoj obrazovnoj ustanovi (Milević, 2007).“ A struka ipak unosi više akcionog optimizma u tmurnu sliku **gradjanske bespomoćnosti**: „**Nemoguće je i ostaće nemoguće sprečiti sve napade**“, rekao je Eric Denece, direktor Francuskog centra za obaveštajne studije. „**Ali to ne znači da smo bespomoćni pred ovom pretnjom. Ova borba je trajna i zahteva realizam i postojanost, odlučnost i meru.**“ (OSCE Forum for Security Co-operation and OSCE Permanent Council, 2021)

LITERATURA

Adžić, A. (2017, april 26). Ubio sam ti brata i sina, za sve si ti kriva. *Blic Vesti. Hronika*. Preuzeto 2. Maja 2017, sa <https://www.blic.rs/vesti/hronika/ubio-sam-ti-brata-i-sina-za-sve-si-ti-kriva-monstrum-iz-barica-biciklom-sustigao/36dfsbw>.

Balibar, E. (2012). *Civilost i nasilje*. Beograd: Fakultet za medije i komunikacije. Zagreb: Multimedijalni Institut. Biblioteka Philoxenija.

BBC. (2018, maj 18). Najmanje osmoro mrtvih u pucnjavi u srednjoj školi u Santa Feu. *BBC na srpskom Vesti*. Preuzeto 6. Jula 2021, sa <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-44172166>.

Beta/AFP, Hina/Reuters (2021, maj 9). U bombaškom napadu kod škole za devojčice u Kabulu 58 poginulih. *NI.Info*. Preuzeto 7. jula 2021, sa <https://rs.n1info.com/svet/u-bombaskom-napadu-kod-skole-za-devojce-u-kabulu-50-poginulih/>.

Beta. (2009, jul 27). Višestruko ubistvo u selu Jabukovac kod Negotina. *Blic. Vesti*. Preuzeto 8. juna 2021, sa <https://www.blic.rs/vesti/hronika/visestruko-ubistvo-u-selu-jabukovac-kod-negotina/jnjwhq6>.

Blic. (2012, decembar 18). „Ja sam majka Adama Lance“: Tekst koji je imao više od milion lajkova. *Blic Vesti Svet*. Preuzeto 12. maja 2021, sa <https://www.blic.rs/vesti/svet/ja-sam-majka-adama-lance-tekst-koji-je-imao-vise-od-milion-lajkova/p7spny2>.

Braude, J. (2002, april 26). 18 ubijenih u pucnjavi u školi u Erfurtu. *VoA*. Preuzeto 15. juna 2021, sa <https://ba.voanews.com/a/a-37-a-2002-04-26-9-1-86158042/1171078.html>.

- Glas Amerike. (2019, februar 14). Godišnjica masovnog ubistva u školi na Floridi: Kako je tragedija prerasla u aktivizam. *Glas Amerike*. Preuzeto 10. jula 2021, sa <https://ba.voanews.com/a/godisnjica-masovnog-ubistva-u-skoli-na-floridi-/4788087.html>.
- El, D. (2019, april 20). Dvadeset godina od masakra u školi Kolumbajn. *Deutsche Welle*. Preuzeto 3. jula 2021, sa <https://www.dw.com/sr/20-godina-od-masakra-u-%C5%A1koli-kolumbajn/a-48412217>.
- E.V.N. (2013, april 9). Masovna ubistva koja su šokirala Srbiju i svet. *Novosti. Hronika*. Preuzeto 15. Marta 2017, sa <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:428538-Masovna-ubistva-koja-su-u-poslednjoj-deceniji-sokirala-Srbiju-i-svet>.
- Ivanović, M. i Aleksić, J. (2020, maj 11). U centru Leskovca masakr: Sin ubio čitavu porodicu? *Blic. Vesti.Hronika*. Preuzeto 21. Oktobra 2020, sa <https://www.blic.rs/vesti/hronika/celu-porodicu-ubio-sekirom-dok-su-spavali-jezivi-detalji-masakra-u-leskovcu-istraga/p13kkmv>.
- Karović, B. (2013, april 9). Masakr u Velikoj Ivanči najmasovnije ubistvo koje se dogodilo u poslednjih 50 godina u Srbiji, *Danas*. Preuzeto 10. jula 2021, sa <https://www.danas.rs/drustvo/ubijeno-trinaestoro-ljudi-motiv-ubistva-nepoznat/>.
- Konstantivnović-Vilić, S., Nikolić-Ristanović, V., Kostić, M. (2012). *Kriminologija*. Niš: Pravni fakultet Univerzitet u Nišu.
- Kostić, M. (1995). *Dete kao žrtva kriminaliteta*. Magistarska teza. Niš: Pravni fakultet.
- Kostić, M. (2001). *Deca ubice*. Doktorska disertacija. Niš: Pravni fakultet.
- Kručinin, R. (2021, maj 11). .Devet žrtava masovnog ubistva u Kazanju. *Politika. Beta/Ap*. Preuzeto 9. juna 2021, sa <http://www.politika.rs/sr/clanak/478665/Devet-zrtava-masovnog-ubistva-u-Kazanju>.
- M. B. (2016, februar 13). Moje dete je ubilo 13toro ljudi. Ovo je moja istina. *Blic Vesti Svet*. Preuzeto 9. jula 2017, sa <https://www.blic.rs/vesti/svet/moje-dete-je-ubilo-13-ljudi-ovo-je-moja-istina/ec9m7d3>.
- Mekouar, D. (2019, april 20). Kako je masakr u Kolumbajnu promenio bezbednost u američkim školama. *Glas Amerike*. Preuzeto 12. jula 2021, sa <https://www.glasamerike.net/a/dvadeset-godina-od-masakra-u-%C5%A1koli-u-kolumbajnu/4884217.html>.
- Milević, J. (2007, april 15). Ubice u školama. *Vreme. Svet* br. 850. Preuzeto 20. juna 2020, sa <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=495495>.
- Mršević, Z. (2013). *Kvalitativna analiza medijskog izveštavanja nasilja nad ženama*. Beograd: The United Nations Development Program. Preuzeto 12. maja 2021, sa http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/UNDP_SRB_AnalizaMedija.pdf
- Mršević, Z. (2014)a. *Nasilje i mi – domaće nasilje u Republici Srpskoj*. Beograd: Institut društvenih nauka. Preuzeto 12. maja 2021, sa http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Nasilje_i_mi_-_domace_nasilje_u_Republici_Srpskoj.pdf
- Mršević, Z. (2014)b. *Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja*. Beograd: Institut društvenih nauka. Preuzeto 12. maja 2021, sa http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Nasilje_i_mi_final.pdf
- Mršević, Z. (2014c). *Медију у Србији 2014. о родно заснованом насиљу: између стереотипа и забаве*. Beograd: Институт друштвених наука, Програм Уједињених нација за развој.

Preuzeto 12. maja 2021, sa <http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Izmedju-stereotipa-i-zabave-s-recenzentima.pdf>

Mršević, Z. (2019). *Nasilje i mi –mediji o nasilju nad ženama*. Beograd: Institut društvenih nauka. Preuzeto 12. maja 2021, sa https://www.idn.org.rs/biblioteka/Nasilje_i_mi_mediji_o_nasilju_nad_zenama_sajt.pdf

N.R. (2008, septembar 23). Jedanaest učenika ubijeno u Finskoj. *Politika*. Preuzeto 10. jula 2021, sa <http://www.politika.rs/sr/clanak/56841/>.

Novosti. (2016, mart 21). Potera za naoružanim zločincem: Ubio jednu i ranio tri osobe! *Novosti Hronika*. Preuzeto 15. aprila 2017, sa <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:596585-Potera-za-naoruzanim-zlocincem-Ubio-jednu-i-ranio-tri-osobe>.

Njujorker/ M.A. (2014, mart 10). Otac Adama Lanze progovorio: Kako je pored mene rastao monstrum *Blic*. Preuzeto 1. juna 2021, sa <https://www.blic.rs/vesti/svet/otac-adama-lanze-progovorio-kako-je-pored-mene-rastao-monstrum/w41z8yv>.

OSCE Forum for Security Co-operation (FSC) and OSCE Permanent Council (2021, 14 July). *How to prevent and combat the evolving threat of all forms of terrorism*. Vienna: OSCE. Preuzeto 14 jula 2021, sa <https://www.osce.org/chairmanship/492928>

Planeta. (2012, decembar 15). Za masakr u Konektikatu osumnjičen Adam Lanca. *Kurir*. Preuzeto 4. jula 2021, sa <https://www.kurir.rs/planeta/561145/za-masakr-u-konektikatu-osumnjicen-adam-lanca>.

Pešić, V. (2017, septembar 21). UBICA SE BRANI ĆUTANJEM - Hladnokrvno ubio ženu i taštu i slučajno ranio dvogodišnju ćerkicu, pa je ostavio u kolima pored njihovih tela. *Blic.Vesti.Hronika*.

Radio Slobodna Evropa. (2021, mart 1). Sve češće otmice učenika u Nigeriji. *Radio slobodna Evropa*. Preuzeto 11. jula 2021, sa <https://www.slobodnaevropa.org/a/sve-%C4%8De%C5%A1%C4%87e-otmice-u-%C4%8Denika-i-pove%C4%87anje-nasilja-u-nigeriji/31126210.html>.

r.s.v. (2012, decembar 16). Masakr u školi u Konektikatu. *Vreme Vesti*. Preuzeto 28. juna 2021, sa <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1088973>.

RTS, Svet. (2009, mart 11). Tinejdžer u Nemačkoj ubio 15 osoba. *RTS Vesti*. Preuzeto 5. jula 2021. sa <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/10/svet/49304/tinejdzer-u-nemackoj-ubio-15-osoba.html>.

Tanjug. (2007, novembar 7). Finska: Napad naoružanog tinejdžera. *B92*. Preuzeto 10. jula 2021, sa https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2007&mm=11&dd=07&nav_category=78&nav_id=271249.

Tanjug. (2015, mart 10). Napadač iz Oregona izvršio samoubistvo. *Alo Vesti*. Preuzeto 8. juna 2021, sa <https://www.alo.rs/vesti/svet/napadac-iz-oregona-izvrsio-samoubistvo/11079/vest>.

CHILD VICTIMS OF MASS KILLING

Prof. Zorica Mršević, PhD. Faculty of European Legal and Political Studies, Novi Sad

Abstract. *This paper will present an approach of parallel analysis of two basic categories of children as victims of mass murderers. The first and most numerous type of child victims are school-age, unrelated to the killer, who die in armed / bomb attacks to schools. Such attacks happen most often in America, sporadically in Europe, and in some Third World countries, mostly in Nigeria and Afghanistan. In Serbia, children may be killed in mass murders of family members, mostly primarily motivated by femicide. In most cases, they are related to the killer and / or the murdered, and they are mostly targeted because they were at the scene of the massacre. The innovativeness of our approach lies in the fact that these two categories of children victims of mass murder are rarely or almost nowhere placed on the same comparative level, because they are considered diametrically different. Thus the aim of this paper, is to start from the differences, in analyzing domestic and foreign cases of mass murders of children. Similarities which are to be pointed out of these two types can be found in hegemonic type of masculinity as profile character of a mass murderer of both types. The conclusion presents the reactions to the cases of mass murders of children in order to contribute to the consideration of possible forecasting and defense strategies. This fight is everywhere a permanent, which requires realism and constancy, determination and adequate measures.*

Keywords: *child massacres, school mass murders, family mass murders, suddenness and short duration of murders, hegemonic masculinity of the murderer, adequate measures.*